

kad iz sivera oral doleti,
 po kom će sriće Španjam početi,
 Odkad je Neftun na moru sidi,
 taka se sila jidar ne vidi,
 55 ka silna Ana biše spravila
 slavnom Karlu i pripravila,
 brunca u zemlji je li se skrilo,
 u bojne navi što ni slilo,
 drva, znaj, gora ni ostavila,
 60 u bojne navi što ni stavila.

Neftun, bog morski, kada jih zgleda,
 od straha drhćuć vaskolik preda,
 mornar' levente ke na nje spravi,
 more i zemlja falj jih, slavi,
 65 ina oružja, ka su na navi,
 ni Marte za se ništar ostavi,
 Da b' cvitje cvalo i vazda Boga da da,
 da su vesela Bosne gospoda,
 da bi.....

SITNA GRAĐA ZA KULTURNU POVIJEST GRADA ZAGREBA*

4. Castrum doloris grofa Ivana Herbarta Auersperga u crkvi sv. Katarine 1669.

U zagrebačkoj crkvi sv. Katarine pokopan je sa velikim počastima potkraj aprila 1669. general Hrvatske Krajine grof Ivan Herbart Auersperg, odvjetak stare i čuvene slovenačke porodice Turjačkih grofova, brat grofa Vajkarda, moćnog ljubimca careva Ferdinanda III. i Leopolda I. Bio je general-zapovjednik Hrvatske Krajine od 1652. do svoje smrti, 28. aprila 1669. U desnoj stijeni svetišta crkve sv. Katarine nalazi se lijepa grobna bronsana ploča sa njegovim grbom i natpisom, što ga je priopćio dr. V. Deželić u svome članku »Historijski grobovi u Zagrebu« (»Prosvjeta«, XIV., 1896.).

U »Grafičkoj zbirci kr. sveučilišne knjižnice« u Zagrebu sačuvao se u Valvazorovoj zbirci (svezak VII., list 194.) bakrorez I. C. Mannassera (članovi porodice Mannasser ili Mannassé bili su u XVII. stoljeću uvaženi nakladnici i bakroresci u Augsburgu a naročito se istaknuo Johann Georg Mannasser, koji je u zajednici sa Lukom Kilianom rezao ploče za djelo J. Stengela »Imagines Sanctorum Ordinis S. Benedicti, Augsburg 1625.) koji prikazuje raskošni barokni, raznim ratničkim znamenjima i alegorijskim likovima urešeni castrum doloris, podignut u samoj crkvi sv. Katarine prigodom svečane sahrane grofa Ivana Herbarta Auersperga. Veličina je bakroreza 59/40 cm. Iznad katafalka lebde u lijevom i desnom gornjem kutu bakroreza dva genija, koji drže rukama štitove sa natpisima. Na lijevom se štitu čita:

Excellmo ac illmo dno dno Ioanni Herbardo S. R. I. comiti ab Auersperg & Gotsche, Dno in Schön & Seisenburg In-clyti Ducatus Carniolae & Windismarchiae supremo haereditario Mareschalcho S. C. R. M. Consiliario Camerario nec non Incl. Pron. Carn. Commissario Bellico ac Confin.

* Vidi »Narodnu Starinu«, knjiga IX. str. 318 i d.

Croatiae Partiumq. Maritimarum Generali Praesidij, Carlost. et Segniens. supremo Capit. Pie in Dno defuncto Die 28 April: Anno Salut. 1669 Aet. suae 56.

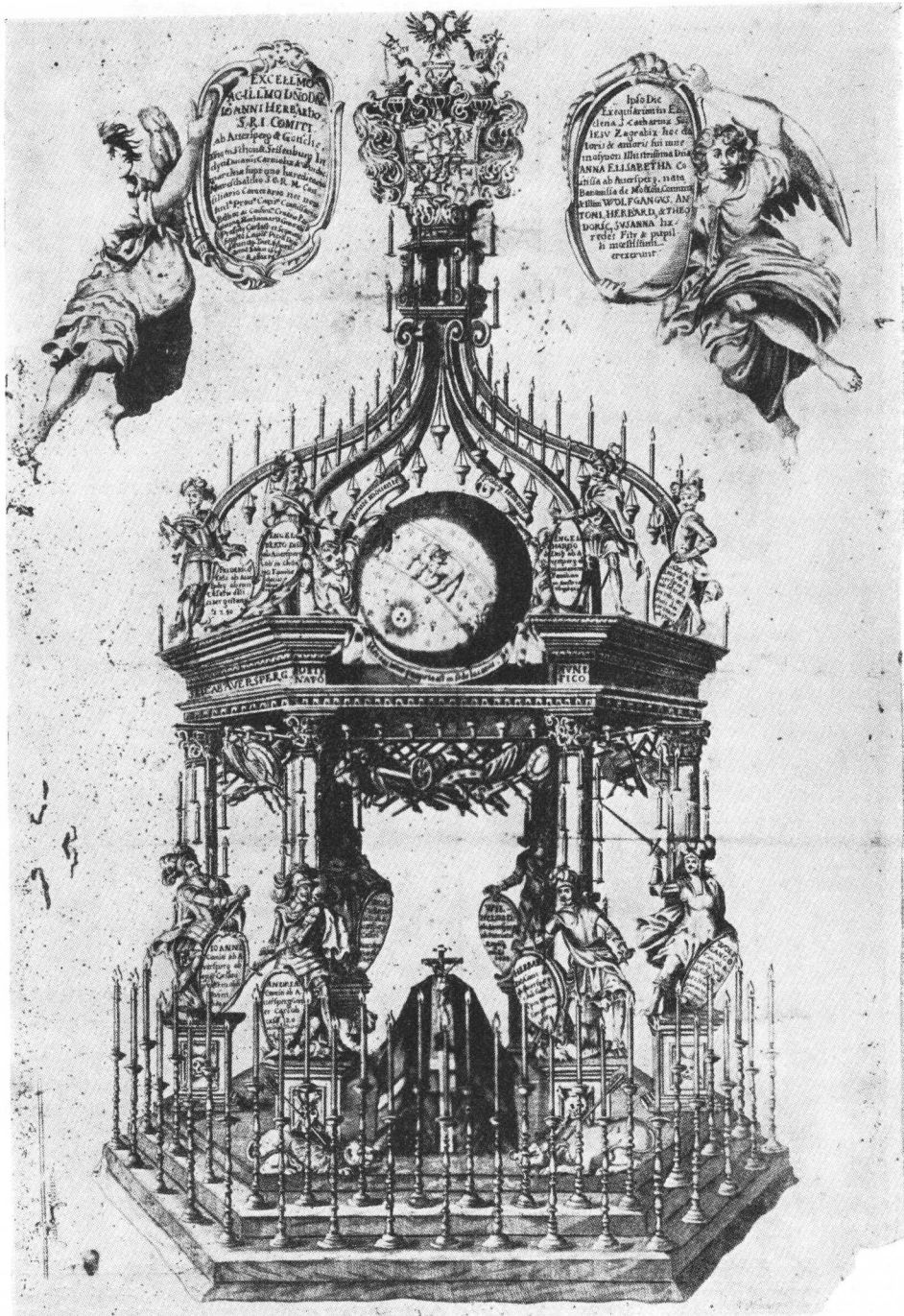
Desni štit ima ovaj natpis:

Ipsa Die Exequiarum in Ecclesia S. Catharinae Soc. IESV Zagrabiae hoc doloris & amoris sui mnemosynon Illustrissima Dna ANNA ELISABETHA Comitissa ab Auersperg, nata Baronissa de Moskon, Coniunx & Illmi WOLFGANGVS, ANTONI, HERBARD, & THEODORIC, SVSANNA haeredes Filij & pupilli moestissimi exerunt.

Na vršku katafalka je grb porodice Auersperga a po katafalku samom namješteno je gore četiri a dole šest alegorijskih vitezoza, koji drže štitove sa natpisima, na kojima su pobilježeni najznatniji članovi porodice Auersperga i njihova junačka djela. To su gore, s lijeva na desno slijedeći natpisi: FRIDERICO DNO ab Auersperg ob rem Caesaris feliciter gestam 1340 — ENGELBERTO ob in choatu Familiae decus obiit 1225 — ENGELHARDO ob plantatam Familiam in Austria obiit 1404 — GERLACO ob felicem in reb. arduis dexteritate obiit 1317. Dole, s lijeva na desno: IOANNI Comiti ab Auersperg ob op. se Caesari praest. in obsi. vien. 1520 — ANDREAE Gener. Carl. ob caesa 20 millia Turc. ad Colap. 1593 — WOLCHARDI Castri Aurupi Fundi 1200 — WILHELMO ob Patriam Regumq. aucta 1484 — HERBARDO ob fustum pro Patria sanguinem 1575 — WOLFGANGO ob fuis pro Herb. parente sanguin. 1515.

Iznad kugle sa zodijakom nalazi se lozinka: Virtute mouente poloq. trabente — a ispod kugle u sredini: Heroas inter propria est in sede locatus. Najposlije se na AB AVERSBERG FORTUNATO MVNIFICO GEN. CONFINORVM.

Po svojim razmjerima (visina je njegova — sudeći po mjeri, koja se nalazi zabilježena na bakrorezu — iznosila otprilike je-

ljade svijeta — ili one gorostasne katafalke, što ih je prigodom smrti cara Josipa I. godine 1711. u crkvi Augustinaca i u katedrali sv. Stjepana u Beču izveo najznamenitiji predstavnik austrijske barokne arhitekture Johann Bernhard Fischer von Erlach (izvorni crteži Fischerovi za ove katafalke nalaze se u »Grafičkoj zbirci kr. sveučilišne knjižnice« u Zagrebu), ali je on u razmjeru prema unutrašnjoj visini zagrebačke crkve sv. Katarine, u kojoj je bio podignut, svakako djelo u punom smislu riječi monumentalno. Sva je vjerojatnost, da je autor toga djela bio koji austrijski arhitekt, može biti i član zagrebačkog Isusovačkog reda.

Osnovna ideja ovakvih raskošnih baroknih katafalke (veličanje ličnosti pokojnikove i alegoriziranje njegovih životnih djela) u stvari je ideja aniknih trijumfa, ideja, koju je, kasnije prihvatila i umjetnost talijanske Renesanse primjenjujući je naročito pri opremi monumentalnih grobnih spomenika. Antika je u toj oblasti pružila Renesansi nepresušno obilje oblika, koji su bili podnesni, da na veoma mnogolik način uđu u vezu sa trijumfalnim predodžbama o životu i smrti onoga, koga je grobni spomenik imao da veliča. Kad je kršćanstvo bilo dokrajčilo antični kult veličanja, koji je uz trijumfalne lukove nalazio svoj najrje-

čitiji izražaj upravo u monumentalnom grobnom spomeniku, prošlo je više od hiljadu godina, dok je Crkva opet počela dopuštati, da grob postane svjedočanstvom veličanja i trijumfalnim spomenikom. Koristeći se tom slobodom, umjetnost je talijanske Renesanse stvorila naročitu i bogatu oblast svojih monumentalnih grobnih spomenika. Formule, što ih je ona u toj oblasti ustanovila, popdima, kasnije Francuska, varirajući ih i razvijajući ih u svojoj umjetnosti mnogoliko podobnošću svoje bogate nacionalne mašte. Barokna »castra doloris« vuku svoje podrijetlo — dašto u nešto proširenom tipu samoga motiva — izravno iz onih francuskih renesansnih monumentalnih grobnih spomenika, što su ih u doonda neslućenoj arhitektonskoj raskoši podizali u St. Denisu francuski kraljevi Ljudevit XII. i Franjo I.

Brončana grobna ploča grofa Ivana Herbarda Auersperga u zagrebačkoj crkvi sv. Katarine lijepo je i plemenito djelo nepoznatog baroknog vajara, kojemu je savršeno uspjelo, da tekst epifata upisan čitkim, jasnim i stilski besprikornim slovima u dugoljat oval urešen ugaonim ornamentima skladno pože sa gornjom česti, u kojoj se usred bogatog i tipično zavijenog ornamentalnog ukrasa nalazi složeni grb pokojnikov.

Dr. Artur Schneider

IZ POVIJESTI GLAVNIH ŽRTVENIKA U ZAGREBAČKOJ PRVOSTOLNOJ CRKVI.

U knjizi: »Liber Ordinatorum« od god. 1830.—1870., koja se čuva u nadbiskupskoj pisarni, nalazi se zanimljiva bilješka o nekadašnjem glavnom žrtveniku u našoj prvostolnoj crkvi. U toj knjizi zabilježeni su oni, koji su primili crkvene redove počevši od biskupovanja Aleksandra Alagovića. Alagović je prviput redio na dan sv. Ursule god. 1830. u stolnoj crkvi. Prije toga je valjda njegov tajnik opisao čitav historijat Alagovićeve imenovanja, konsekracije i instalacije. No sve nas to sada toliko ne zanima, kao bilješka o glavnom žrtveniku, koja je zabilježena na 31. i 32. strani, a potpisao ju je sam biskup Alagović.

Bilješka glasi:

In perpetuam Rei Memoriam.

Ara major cathedralis Ecclesiae Zagrabienensis, quam gratae memoriae olim Episcopus Franciscus Erghelius opere sculptorio, et arculario, ex ligno inaurato, munificentia sua construxerat, longo, duorum seculorum usu exedi, nexibusque jam vitiatiss, contremiscere coepit. Cumque insuper forma ejusdem, ab elegantia Styli architecto-

nici illustris hujus Basilicae deficeret, ideo Ego Infrascriptus, compagem hujus antiquae arae dissolvi, Icones ejus pauperioribus in Dioecesi Ecclesiis distribui, et pro Ara nova, colossalem B. V. Mariae in Coelos Assumptae Imaginem, Viennae pictam, Listisque inauratis inclusam, adornari, atque elevari, Mensam etiam Altaris antiqui decomponi, et propius parietem aliam novam excitari, ac super hanc, antiquum elegantis operis Tabernaculum, perpolitum, sub nova Cupula inaurata, Columnis rariter inauratis innixa, cum duobus ab utrinque Vasis auro obductis collocari curavi.

In antiqua Altaris Mensa inventa est capsula cum inclusis Reliquiis SS. Martyrum et Inscriptione, in Membrana jam vetustate corrosa, in qua adhuc sequentia legi poterant:

MDCCVI die . . . Ego Martinus Brajkovich Eppus Zagrabienensis, Abbas B. M. V. de Topuzka Regiaeque Mattis Consiliarius, Cottus de Berzencze Perpetuus Comes, Regnorum Dalmatiae Croatiae Slavoniae Primas, et Locumtenens Banalis, consecravi Altare hoc in honorem S. Stephani Regis,